

Přerov za Lucemburků

Z knihy "Přerovsko: město i hejtmanství", 1893

František Bayer – redaktor Bibliotéky pedagog. klasiků v Přerově

Král Jan lucemburský jako král Moravský 1310 – 1333 zrušil roku 1314 řád Templářů. Veškeré jejich statky, tedy i hrad a město Přerov byly zbaveny všech výhradních výsad a stal se poddaným městem královským.

Za Karla IV. (1338-1349) byl nynější farní chrám sv. Vavřince ještě jenom kaplí s kaplanem, kdežto nynější malá kaple sv. Jiří na horním náměstí byla farním (arcijáhenským) chrámem. Ale Karel IV. dal kapitole sv. Víta v Praze k užívání přerovskou kapli sv. Vavřince (mimo 2 šenkovny v Přerově a Popovicích), takže Přerov byl od roku 1346 sídlem arcijáhena kapitoly svatovítské u sv. Vavřince.

Karel IV. osvobodil také roku 1335 klášter Velehradský od placení knížecího mýta v Přerově.

Jak Přerov v této době vypadal? Hrad na Horním náměstí byl obehnan trojnásobnou zdí a hlubokými příkopy, byl opatřen baštami a visutými mosty. Dvě hlavní brány (u kaple sv. Jiří a u bývalého měšť. Pivovaru) a výpadní branky k Bečvě (schody jsou doposud zachovány), která byla u domu č. 18 p. Čuby, se každodenně zavíraly. V té době tam žádný měšťan nebydlel, až teprve k roku 1385. Dolní město mělo patero bran, vysokými zdmi spojenými, a to u dřevěného mostu přes Bečvu (mostní) u sladovny měšťanského pivovaru (trubeckou – za ní bylo předměstí Novosady), na konci Židovské ulice, nyní Žerotínovo nám.), Šířavskou, za níž se prostírala dědina Šířava. Na konci ulice kostelní také později nazývanou Žižkova) a konci ulice Kroměřížské. Ještě roku 1830 mělo město 2 brány na horním náměstí a 3 na dolním (trubeckou, mostní a šířavskou). Kolem města byl hluboký příkop.

V tomto zeměpanském městě nebydleli však občané svobodní, nýbrž vrchnostenští poddaní a na dědinách vrchnostenští nevolníci. Nesměli ani jmění své poctivě nabyté ani za živa ani po smrti dle vůle své dáti, testovati, legovati, museli vrchnosti těžké a bezplatné roboty konati jako sedláci v Předmostí a na Šířavě a ročně jistou míru vína vrchnosti vyčepovati, které jim předložila a peníze utržené museli odváděti. Neměli ani trhů ročních ani týdenních, nýbrž přicházeli dle pradávného zvyku v pátek do města, aby zboží si zakoupili a vyměnili, neměli pivovar, rybníky, mlýn a lesy vše mělo jen panstvo, vrchnost a ani neměli svůj soud, nýbrž s Předměstskými sedláky společný. Měšťané se stále snažili o zlepšení celkové situace, což se nakonec povedlo.

Jan II. Jindřich, bratr Karlův (nar. 1322, zem. 12.11.1375) byl pán Přerovu velmi nakloněný. Aby pozvedl blahobyt města, dal roku 1355 Přerovu právo odbývati jednou ročně trh a sice 4 dny před sv. Vavřincem a 4 dny po něm. Trhy byly tenkrát velkou vzácností. Mimo to jim povolil dva trhy v "tédni", a sice v úterý a pátek, a vrátil jim měšťanská práva. Markrabí Jan potvrdil také v roce 1357 užívání kaple sv. Vavřince pražské kapitole.

Jako u jiných hradech tak i u Přerovského se vyvinulo podhradí. Drobní řemeslníci, rolníci, těhaři se tam usazovali. Toto podhradí dal markrabí Jan roku 1350, v kteréžto době Zdeněk ze Šternberka na Lukově Přerov od markrabí držel a spravoval, opevnit, vykopat příkop okolo města a parkan okolo města vyrobít. Tuto práci vykonávali obyvatelé osad Píkovic, Skaštic, Kyselovic, Záříče, Chropyně, Dluhonic, Brodku a dalších. Ve své poslední vůli z roku 1366 stanovil, aby druhorozený syn Jan Soběslav (později biskup Litomyšlský, patriarcha Voglejský) mimo hrad Úsov a Napajedla také města včetně Přerova jako dědičný podíl

obdržel. Ve své druhé závěti roku 1371 však Přerov odkázal svému synovi Prokopovi. Tento Prokop ve svém sporu s biskupstvím Olomouckým statky tohoto biskupství plenil a šacoval, za což on i Bohuněk, purkrabí a Adam Beš řečený z Kujavy, hejtman v Přerově, byly v roce 1399 daní do církevní kletby. Týž Prokop (dle Struschy to učinil Jošt) udělil přerovským měšťanům přerovským roku 1386, aby se dle měšťanství brněnského a olomouckého řídili a volně nakládali se svým jměním. Kromě toho daroval obci lesy Chmeliska, Tmeň a Ostrov (Michalov) a Žebračku s pastvinami, jen činži z chmele si ponechal pro sebe. Z výsad udělených byli vyjmuti řemeslníci za obležení nutní, jako kováři, pekaři, pastýři a jiní bydlící na hradě, kdežto mezi měšťany v dolním městě byli i šlechticové: paní Středila (Střesna) z Přerova, Mik, Barvík, Míček, paní Jana a Martin, všichni z Přerova.

Po smrti šlechtěného Jošta (Jodoka) (narozen 1351, zemřel 18.1.1411), který byl zvolen za krále německého, uvázal se k držení Přerova král Václav IV., ale držel je jen v období 1411-1418 a to tak, že hned 1411 zastavil Milotovi z Kravař město a v roce 1413 i hrad.